

puit. Descendit nihilominus in spiritu timoris, sed timendus, non timidus.

15. O Sapientia! quanta arte medendi in vino et oleo animæ meæ sanitatem restauras, fortiter suavis, et suaviter fortis! fortis pro me, et suavis mihi. Denique attingis a fine usque ad finem fortiter et disponis omnia suaviter propellens inimicum, et infirmum fovens. Sana me, Domine, et sanabor; psallam et confitebor nomini tuo, et dicam: *Oleum effusum nomen tuum* (Cant. 1, 2). Non vinum effusum (nolo enim ut intres in iudicium cum servo tuo), sed oleum, quia coronas me in misericordia et miserationibus (Psal. cii, 4). Oleum plane, quod dum supernat cunctis quibus immiscetur liquoribus, liquido illud designat nomen, quod est super omne nomen. O nomen præsuave et prædulce! o nomen præclarum præelectum et præexcelsum, et super-exaltatum in sæcula! Hoc vere oleum quod exhilarat faciem hominis, quod caput jejunantis impinguat, ut oleum peccatoris non sentiat. Hoc nomen novum, quod os Domini nominavit (Isai. lxi, 2). Quod et vocatum est ab angelo priusquam in utero conciperetur (Luc. ii, 21). Hoc non solum Judæus, sed quicumque invocaverit salvus erit (Joel. ii, 32; in tantum usquequaque effusum est. Hoc Pater donavit Filio, sponso Ecclesiæ Domino nostro Jesu Christo, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula. Amen.

SERMO XVII.

De accessu et recessu Spiritus sancti observando de qua invidia diaboli erga genus humanum.

1. Putamusne, satis processum est in sanctuario Dei, dum scrutamur mirabile sacramentum; an ad perscrutandum adhuc, si quid restat, audemus spiritum ad interiora sequi? Spiritus nempe iste scrutatur non solum hominum corda et renes, sed etiam profunda Dei: et sive ad nostra, sive ad alta (170), securus sequor eum quocumque ierit. Tantum ut custodiat corda nostra et intelligentias nostras, ne orte cum non aderit, adesse putemus, nostrumque pro ipso sequamur sensum deviantes. Venit namque, et vadit prout vult; et nemo facile scit, unde veniat, aut quo vadat (Joan. iii, 8). At istud sine damno fortasse salutis nescire licet: cæterum quando veniat, vel quando vadat, id plane periculosissime gnoratur. Cum enim hæc Spiritus sancti circa nos dispensatoriæ quidem vicissitudines vigilantissime non observantur, fit ut nec absentem desideres nec præsentem glorifices. Nempe qui idcirco recedit ut avidius requiratur: quoniam modo, si abesse nescitur, requiritur? Et rursus qui dignanter ad hoc redit ut consoletur; qualiter digne pro sua majestate suscipitur, si nec adesse sentitur? Mens ergo quæ ignorat abscessum, patet seductioni; et quæ redditum non observat, erit ingrata vitioni.

(170) Sic manuscripti; non, alia.

2. Petiit quondam aliquid Elisæus a magistro, cum discessum ejus imminere persensit; nec obtinuit, sicut scitis, nisi ea quidem conditione, si videret quando tolleretur a se (IV Reg. ii, 9, 10). In figura contigit hoc illis, scriptum est autem propter nos. Vigiles esse et solliciti circa opus nostræ salutis (quod mira subtilitate ac suavitate divinæ suæ artis incessanter actitat Spiritus in intimo nostri) prophetico docemur et monemur exemplo. Nunquam sane side nostra conscientia **1318** magistra unctio, quæ docet de omnibus, tollatur a nobis, si duplicato volumus munere non fraudari. Nunquam, cum venerit, inveniat imparatos, sed semper vultus suspensos, expansosque habentes sinus ad largam Domini benedictionem. Quales denique quærit? *Similes hominibus expectantibus dominum suum, quando revertatur a nuptiis* (Luc. xii, 36): qui utique ab illis supernæ mensæ copiosis deliciis vacua nunquam revertitur manu. Vigilandum proinde, et vigilandum omni hora, quia nescimus qua hora Spiritus; venturus sit, seu iterum abiturus. It et redit Spiritus; et qui stat eo tenente, deserente cadat necesse est; sed non colliditur, quia Dominus rursus supponit manum suam. Et has alternare vices non cessat in his qui spirituales sunt, vel quos potius spirituales proinde ipse creare intendit, visitans diluculo, et subito probans. Denique *septies cadit justus, et septies resurgit* (Prov. xxiv, 16): si tamen cadit in die, ut se cadere videat, et cecidisse sciat, et resurgere cupiat, et requirat manum adjuvantis, et dicat: *Domine, in voluntate tua prestitisti decori meo virtutem; avertisti faciem tuam a me, et factus sum conturbatus* (Psal. xxix, 8).

3. Aliud est dubitare de veritate, quod patiaris necesse est, cum Spiritus minime spirat; et aliud sapere falsitatem, quod facile caves, si eandem tuam ignorantiam non ignoras, quatenus dicas et tu: *Et si quid ignoravi, ignorantia mea mecum est* (Job xix, 4). Sancti Job sententia est; agnoscite. Pessimæ matris ignorantia, pessimæ itidem filia; duæ sunt, falsitas et dubietas: illa miserior, ista miserabilior; perniciosior illa, ista molestior. Cum loquitur Spiritus, cedit utraque: et est non solum veritas, sed et certa veritas. Est quippe veritatis ille Spiritus, cui contraria falsitas est; est et sapientia, quæ cum sit candor vitæ æternæ, et ubique attingat propter munditiam suam, obscurum ambigui non admittit. Cavenda sane, cum Spiritus iste non loquitur, etsi non molesta dubietas, certe falsitas execranda. Aliud est enim sub incerto, hoc vel illud opinando sentire, aliud temere affirmare quod nescias. Aut ergo loquatur semper Spiritus, quod nostri quidem minime arbitrii est; aut quando silere placet, hoc ipsum indicet, et loquatur saltem suum silentium, ne ipsum nobis falso præire putantes, nostrum pro ipso male securi sequamur errorem; et si suspenderit ambiguo, non reliquat

mendacio. Est qui dubie profert mendacium, nec mentitur; et est qui veritatem quam nescit affirmat, et mentitur. Nam et ille, non quidem quod non est, esse; sed se quod credit, credere dicit, et verum dicit, etiamsi hoc verum non sit quod credit; et is, cum se certum unde non est certus, dicit; verum non dicit, etiamsi verum sit de quo asserit.

4. His præmissis ad cautelam talia inexpertorum, sequar jam Spiritum, sicut confido, præeuntem, eadem tamen cautela, si potero, quam præmisi; et tentabo facere ipse quod doceo, ne dicatur et mihi: *Tu qui alios doces, teipsum non doces* (Rom. ii, 21). Distinguendum sane inter manifesta et dubia, nec illa scilicet adduci in dubium, nec ista temere affirmari. Quod quidem ipsum de magisterio sperandum est Spiritus: nec enim nostra ad illud omnino industria sufficit. Quis novit hominum, an id quod inter homines iudicatum a Deo sermo superior (a quo videlicet, si bene memini, quartus est iste) patefecit, in supernis quoque iudicium jam factum præcesserit (171).

5. Quod dico, tale est. Putasne, Lucifer ille, qui mane oriebatur, sed præpropere elevabatur, antequam verteretur in tenebras, generi humano inviderit et ipse olei infusionem (alias, effusionem), ut per seipsum jam tunc indignabundus mussitaret, dicens intra se quodammodo: *Ut quid perditio hæc? Hoc ego non assero dicere Spiritum, sed nec contradicere dico; nescio enim. Potuit autem contingere, si tamen incredibile non putetur, plenum sapientia et perfectum decore, homines præscire potuisse futuros, etiam et profecturos in **1319** pari gloria. Sed si præscivit, in Dei verbo absque dubio vidit, et in livore suo invidit, et molitus est habere subjectos, socios dedignatus. Inferiores sunt, inquit, inferioresque natura; non decet esse concives, nec æquales in gloria. An forte prodit impiam hanc ejus machinationem illa præsumpta ascensio, sessione significans magisterium: *Ascendam, inquit, super montem excelsum, et sedebo in lateribus aquilonis* (Isai. xiv, 13), quo Altissimi quondam proinde similitudinem obtineret, si, quemadmodum ille super cherubin se iens, gubernat omnem angelicam creaturam; ita et ipse altus sederet, regeretque genus humanum? Absit! Iniquitatem meditatus est in cubili suo, mentiatur iniquitas sibi. Nos alium non agnoscimus iudicem quam auctorem. Non diabolus, sed Dominus iudicabit orbem terræ, et ipse Deus noster in sæculum sæculi; ipse reget nos in sæcula.*

6. Ergo in cælo concepit dolorem, et in paradiso peperit iniquitatem, prolem malitiæ, matrem mortis et ærumnarum; omniumque prima parens superbia. Nam etsi invidia diaboli mors intravit in orbem terrarum (Sap. ii, 24), initium tamen omnis peccati superbia (Eccli. x, 15). Verum quid illi profuit? Nihilominus

(171) In plerisque scriptis resecta parentesi legitur, præcesserit, utrumnam videlicet Lucifer, qui, etc., ut in num. seq. et sic habet primæ editio.

A tu in nobis es, Domine, et nomen tuum invocatum est super nos; et dicit populus acquisitionis, dicit Ecclesia redemptorum: *Oleum effusum nomen tuum*. Cum ejicior ego, tu illud effundis post me, et in me; quoniam cum iratus fueris, misericordiæ recordaberis. Accepit tamen Satan regnum super omnes filios superbiæ, factus princeps tenebrarum harum, ut regno humilitatis etiam superbia militet, dum in uno suo principatu temporali, et tali, multos humiles excelsos æternosque reges constituit. Jucundum iudicium, ut superbus ille humilium militator, eisdem ipsis nesciens fabricet coronas perpetuas, impugnando omnes, et omnibus succumbendo. Siquidem ubique et semper iudicabit Dominus populos, et salvos faciet filios pauperum, et humiliabit calumniatorem. Ubique, et semper defensabit suos, propulsabit nocentes, et tollet virgam peccatorum desuper sortem justorum, ut non extendant justi ad iniquitatem manus suas (Psal. cxiv, 3): erique tandem cum ex toto arcum conteret, et confringet arma, etsi cuta comburet igni. Tu tibi, miser, sedem collocas in aquilone, plaga nebulosa et frigida; et ecce suscitantur de pulvere inopes, et de stercore pauperes, ut sedeant cum principibus, et solium gloriæ teneant, doleasque impleri illud: *Pauper et inops laudabunt nomen tuum* (Psal. lxxiii, 21).

7. Gratias tibi, pater orphanorum et iudex pupillorum, ingaluit super nos mons coagulatus, mons pinguis, cæli distillaverunt a facie Dei Sinai, effusum est oleum, dilatatum est nomen, quod nobis et cui nos invidebat iniquus; dilatatum, inquam, usque ad corda et ora parvulorum, et in ore infantium et lactentium perficitur laus. Porro peccator videbit et irascetur, et erit sicut ira implacabilis, sic flamma inextinguibilis, quæ jam parata est ei et angelis ejus. Zelus Domini exercituum faciet hoc. Quomodo me amas, Deus meus, amor meus? quomodo me amas, ubique recordatus mei, ubique zelans salutem egeni et pauperis, non solum adversum homines superbos, sed etiam adversum sublimes angelos? In cælo et in terra iudicas, Domine, nocentes me, expugnans impugnantes me; ubique subvenis, ubique assistis, ubique a dextris es mihi, Domine, ne commovear. Hæc cantabo Domino in vita mea, psallam Deo meo quandiu sum. Hæc virtutes ejus, hæc mirabilia ejus quæ fecit. Hoc primum et maximum iudicium, quod mihi illa conscia secretorum aperuit virgo Maria: *Deposuit, inquam, potentes de sede, et exaltavit humiles. **1320** Esurientes implevit bonis, et divites dimisit inanes* (Luc. 1, 52, 53). Secundum autem simile est huic, quod jam audistis, *ut qui non vident, videant; et qui vident, cæci fiant* (Joan. ix, 39). In his duobus iudiciis consoletur se pauper, et dicat: *Memor fui iudiciorum tuorum a sæculo, Domine, et consolatus sum* (Psal. cxviii, 52).

8. Sed revertamur ad nos ipsos, scrutemurque

vias nostras; et ut in veritate id possimus, invoce-
mus Spiritum veritatis, et revocemus ab alto quo
nos eduxerat, quatenus antecedit nos etiam ad nos,
quoniam sine ipso possumus nihil. Nec verendum
quod dedignetur condescendere nobis, qui potius, si
vel exiguum quid absque ipso conamur, indignatur.
Non est enim ille vadens et non rediens, sed ducit
nos et reducit de claritate in claritatem, tanquam
Domini Spiritus, quandoque rapiens ad se in lumine
suo, quandoque, *(alias additur, nobis)* contemperans,
et illuminans tenebras nostras, ut sive supra nos,
sive apud nos, semper in luce, semper ut filii lucis
ambulemus. Transivimus allegoriarum umbras; ven-
tum est ad indaganda moralia. Edificata est fides,
instruitur vita; exercitatus, est intellectus, dicitur
actus *(alias, dicitur actus)*. Siquidem intellectus
bonus omnibus facientibus eum *(Psal. cx, 10)*, si
tamen et actus, et intelligentia dirigantur in laudem
et gloriam Domini nostri Jesu Christi, qui est super
omnia Deus benedictus in sæcula. Amen.

SERMO XVIII.

*De duabus operationibus Spiritus sancti, quarum
una vocatur effusio, et alia infusio.*

1. *Oleum effusum nomen tuum* *(Cant. I, 2)*.
Quid certum demonstrat Spiritus sanctus nobis in
nobis occasione hujus capituli? Profecto, quod, inter-
rim occurrit, geminæ cujusdam suæ operationis
experimentum; unius quidem, qua nos primo intus
virtutibus solidat ad salutem; alterius vero, qua
foris quoque muneribus ornat ad lucrum. Illas nobis,
hæc nostris accipimus. Verbi gratia, fides, spes,
charitas nobis propter nos dantur; absque his quip-
pe salvi esse non possumus. Porro scientiæ seu sap-
ientiæ sermo, gratia curationis, prophetia, simili-
aque, quibus carere cum integritate etiam salutis
propriæ possumus, proximorum procul dubio in
salutem expendenda donantur. Et has Spiritus
sancti operationes, quas vel in nobis, vel in aliis
experimur, ut ex re nomina accipiant, infusionem,
si placet, atque effusionem nominemus. Cuinam ego
harum convenit: *Oleum effusum nomen tuum*? Nonne
effusioni? Nam de infusione infusum potius, quam
effusum dixisset *(172)*. Denique ob bonum odorem
uberum extrinsecus perfusorum, ait sponsa: *Oleum
effusum nomen tuum*; ascribens ipsam odorem nomi-
ni sponsi, tanquam oleo effuso super ubera. Et
quicunque munere gratiæ exterioris perfusum *(alias,
perfundi)* se sentit, quo et ipse aliis refundere pos-
sit, etiam huic dicere est: *Oleum effusum nomen
tuum*.

2. Sed sane cavendum in his, aut dare quod nobis
accepimus; aut quod erogatum accepimus, reti-
nere. Rem profecto proximi retines tibi, si verbi
causa plenus virtutibus cum sis, forisque nihilominus
donis scientiæ et eloquentiæ adornatus, metu forte

(172) Apud Horstium et alio, hic inseritur periodus
sequens: *Denique de uberum foris spirante fragran-
tia et non de internis Sponsæ virtutibus prolatum est,
Oleum effusum nomen tuum. Denique ob bonum*

A aut segnitie, aut minus discreta humilitate, verbum
bonum, quod posset prodesse multis, inutili, imo et
damnabili ligas silentio; certe maledictus, quod
frumenta abscondis in populis *(Prov. xi, 26)*. Rursum
quod tuum est spargis et perdis, si priusquam in-
fundaris tu totus, semiplenus festines effundere,
contra legem arans in primogenito bovis, et ovis
primogenitum *1321* tondens *(Deut. xv, 19)*. Nimi-
rum vita atque salute, quam alteri das, te fraudas,
dum sana vacuum intentione, gloriæ inanis vento
inflaris, aut terrene cupiditatis veneno inficis, et
lethali apostemate turgens interis.

3. Quamobrem, si sapis, concham te exhibebis, et
non canalem. Hic siquidem pene simul et recipit, et
refundit; illa vero donec impleatur, exspectat; et
sic quod superabundat, sine suo damno communi-
cat, sciens maledictum qui partem suam facit dete-
riorem. Et ne meum consilium contemptibile ducas,
audi sapienter me: *Stultus*, ait Salomon, *profert
totum spiritum suum simul, sapiens reservat in pos-
terum* *(Prov. xxix, 11)*. Verum canales hodie in Ec-
clesia multos habemus, conchas vero perpaucas.
Tantæ charitatis sunt per quos nobis fluente cœle-
stia manant, ut ante effundere quam infundi velint,
loqui quam audire paratiores, et prompti docere
quod non didicerunt, et aliis præesse gestientes,
qui seipsos regere nesciunt. Ego nullum ad salu-
tem pietatis gradum illi gradui anteposendum
existimo, quem Sapiens posuit, dicens: *Miserere
animæ tuæ placens Deo* *(Eccli. xxx, 24)*. Quod si
non habeo nisi parumper olei quo ungar, putas, tibi
debeo dare, et remanere inanis? Servo illud mihi, et
omnino nisi ad prophetæ jussionem non profero. Si
institerint rogiantes aliqui ex his, qui forte existi-
mant de me supra id quod vident in me, aut au-
diunt aliquid ex me, respondebitur eis: *Ne forte non
sufficiat nobis et vobis, ite potius ad vendentes, et
emite vobis* *(Matth. xxv, 9)*. Sed *charitas*, inquit,
non querit quæ sua sunt *(I Cor. xiii, 5)*. Et tu scis
quam ob rem? non querit quæ sunt sua, profecto
quia non desunt. Quisnam querat quod habet?
Charitas quæ sua sunt, id est propriæ saluti neces-
saria, nunquam non habet; nec modo habet, sed
etiam abundat. Vult abundare sibi, ut possit et om-
nibus; servat sibi quantum sufficiat, ut nulli deficiat.
Alioquin si plena non est, perfecta non est.

4. Cæterum tu, frater, cui firma satis propria sa-
lus nondum est, cui charitas adhuc aut nulla est,
aut adeo tenera atque arundinea, quatenus omni
flatui cedat, omni credat spiritui, omni circumfera-
tur vento doctrinæ; imo cui charitas tanta est, ut
ultra mandatum quidem diligas proximum tuum
plus quam teipsum: et rursum tantilla, ut contra
mandatum favore liquescat, pavore deficiat, pertur-
betur tristitia, avaritia contrahatur, protrahatur am-
odorem, etc., sed eam omittunt plerique manuscripti
et prima editio. Habet quidem codex Uticensis, sed
omissa sequente periodo. *Denique ob bonum, etc.* Et
vero superflua est alterutra.

ditione, suspicionibus inquietetur, conviciis exagi-
tetur, curis visceretur, honoribus tumeat, livore
tabescat: tu, inquam, ita in propriis teipsum sen-
tiens, quam dementia, quæso, aliena curare aut
ambis, aut acquiescis? Sed enim audi quid consulat
cauta vigilque charitas. *Non quod aliis*, inquit, *sit
remissio, vobis autem tribulatio, sed ex æqualitate*
(II Cor. viii, 13). *Noli nimium esse justus* *(Eccli. vii,
17)*. Sufficit ut diligas proximum tuum tanquam te-
ipsum; hoc quippe est ex æqualitate. Dicit David:
*Sicut adipe et pinguedine repleatur anima mea, et
labiis exultationis laudabit os meum* *(Psal. lxxii,
6)*: infundi nimirum prius volens et sic effundere; nec
solum infundi prius, sed et impleri, quatenus de
plenitudine eructaret, non oscitaret de inanitate.
Caute quidem: ne quod aliis remissio, sibi tribula-
tio esset; et nihilominus caste, imitans illum, de
cujus plenitudine omnes accepimus. Disce et tu
non nisi de pleno effundere, nec Deo largiri esse ve-
lis. Concha imitetur fontem. Non manat ille in rivum,
nec in lacum extenditur, donec suis satiatur aquis.
Non pudeat concham non esse suo fonte profusorem.
Denique ipse fons vitæ plenus in seipso, et plenus se-
ipso, nonne primum quidem ebulliens et saliens in
proxima secreta cœlorum, omnia implevit bonitate;
et tunc demum impletis superioribus secretioribusque
partibus erupit ad terras, ac de superfluo homines
et jumenta salvavit, quemadmodum multiplicavit
misericordiam suam? Prius interna replevit; et sic
exundans in multis miserationibus *1322* suis visi-
tavit terram, et inebriavit eam, multiplicavit locu-
pletare eam. Ergo et tu fac similiter. Implere prius,
et sic curato effundere. *Bonigna prudensque charitas
affluere consuevit, non effluere. Fili mi, ne per-
effluas*, ait Salomon; et Apostolus: *Propterea, in-
quit, debemus intendere his quæ dicuntur; ne forte
pereffluamus* *(Hebr. ii, 1)*. Quid enim? tunc Paulo
sanctior, sapientior Salomone? Alioquin nec mihi
sedet ditari ex te exinanito. Si enim tu tibi nequam,
cui bonus eris? De cumulo, si vales, adjuva me; sin
autem, parcito tibi.

5. Sed jam audite, quæ et quanta saluti propriæ
necessaria sint, quæ et quanta infundi oporteat,
priusquam effundere præsumamus, quæ tamen im-
presentiarum breviter colligere poterō. Hora siqui-
dem jam multum ascendit, et sermonis urget ad fi-
nem. Accedit medicus ad vulneratum, spiritus ad
animam. Quam enim non reperiat gladio diaboli vul-
neratam, etiam post sanatum vulnus antiqui delicti
medicamento baptismatis? Ergo ad illam animam
quæ dicit: *Putruerunt et corruptæ sunt cicatrices
meæ a facie insipientiæ meæ* *(Psal. xxxvii, 6)*; cum
accedit spiritus, quid primo opus est? Ut tumor vel
ulcus, quod forte supercrevit in vulnere, et potest
impedire sanitatem, ante omnia amputetur. Abscin-
datur itaque ferro acutæ compunctionis ulcus inve-
teratæ consuetudinis. Sed est acerbus dolor: lenia-
tur proinde unguento devotionis, quod non est
aliud, nisi concepta de spe indulgentiæ exultatio.

A Hanc continendi parit facultas, et victoria de pec-
cato. Jam gratias agit, et dicit: *Dirupisti vincula
mea, tibi sacrificabo hostiam laudis* *(Psal. cxv, 16,
17)*. Deinde apponitur medicamentum poenitentiae,
malagma jejuniorum, vigiliarum, orationum, et si
qua sunt alia poenitentium exercitia. In labore ci-
bandus est cibo boni operis, ne deficiat. Quod opus
sit cibis, inde doceris: *Meus cibus est*, inquit, *ut
faciam voluntatem Patris mei* *(Joan. iv, 34)*. Itaque
comitentur poenitentiae labores pietatis opera quæ
confortent. *Magnam*, ait, *fiduciam præstat apud Al-
tissimum elemosyna* *(Tob. iv, 12)*. Cibus sitim ex-
citat; potandus est. Accedat cibo boni operis ora-
tionis potus, componens in stomacho conscientiæ
quod bene gestum est, et commendans Deo. Orando
bibitur vinum lætificans cor hominis, vinum spiri-
tus, quod inebriat, et carnalium voluptatum infun-
dit oblivionem. Humectat interiora arentis conscientiæ,
escas honorum actuum digerit, et deducit per
quædam animæ membra, fidem roborans, spem con-
fortans, vegetans ordinansque charitatem, et impin-
guans mores.

6. Sumpto cibo potuque, quid jam restat, nisi ut
pauset ægrotus, et quieti contemplationis post sudores
actionis incumbat? Dormiens in contemplatione
Deum somniat; per speculum siquidem et in
ænigmate, non autem facie ad faciem interim in-
tuetur. Tamen sic non tam spectati, quam conje-
ctati, idque raptim et quasi sub quodam coruscante
scintillulæ transeuntis, tenuiter vix tacti in-
ardescit amore, et ait: *Animam desideravit te in
nocte, sed et spiritus meus in præcordiis meis* *(Isai.
xxvi, 9)*. Talis amor zelat; hic decet amicis sponsi,
hoc necesse est ardeat fidelis servus et prudens,
quem constituit Dominus super familiam suam. Hic
replet, hic fervet, hic ebullit, hic jam securus effun-
dit, exundans et erumpens, ac dicens: *Quis infir-
matur, et ego non infirmor? quis scandalizatur, et
ego non uror?* *(II Cor. xi, 29)*. Prædicet, fructificet,
innovet signa, et immutet mirabilia: non est quo
se immisceat vanitas, ubi totum occupat charitas.
Siquidem plenitudo legis et cordis est charitas *(Rom.
xiii, 10)*, si tamen plena. Deus denique charitas est
(I Joan. iv, 16), et nihil est in rebus quod possit
repiere creaturam factam ad imaginem Dei, nisi
charitas Deus, qui solus major est illa. Eam non-
dum adeptus periculosissime promovetur, quantissi-
bet aliis videatur pollere virtutibus. Si habuerit om-
nem scientiam, si dederit omnem substantiam suam
pauperibus, si tradiderit corpus suum ita ut ardeat;
absque charitate vacuum est. En quanta prius *1323*
infundenda sunt, ut effundere audeamus, de pleni-
tudine, non de penuria largientes: primo quidem,
compunctio; deinde, devotio; tertio, poenitentiae la-
bor; quarto, pietatis opus; quinto, orationis stu-
dium; sexto, contemplationis otium; septimo, ple-
nitudine dilectionis. Hæc omnia operatur unus atque
idem Spiritus secundum operationem, quæ infusio
appellatur; quatenus illa quæ effusio dicta est, pure,

et ob hoc tute jam administraretur ad laudem et gloriam Domini nostri Jesu Christi, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus in secula seculorum. Amen.

SERMO XIX

De natura, modo, ac proprietatibus amoris angelici erga Deum, juxta singulos angelorum ordines disserit.

1. Adhuc sponsa amatoria loquitur, adhuc pergit amplius prosequi laudes sponsi; et gratiam provocat, dum monstrat eam, quam jam acceperat, in se vacuam non fuisse. Audi etenim quid secuta adjungit: *Propterea, inquit, adolescentulæ dilexerunt te nimis (Cant. 1, 2).* Quasi dicat: Non frustra nec inaniter nomen tuum exinanitum est, o sponse, atque effusum in ubera mea; propterea enim adolescentulæ dilexerunt te nimis. Propter quid? Propter nomen effusum, et propter ubera ex eo perfusa. Inde quippe excitatae sunt in amorem sponsi, inde sumpserunt ut diligant. Sponsa infusum munus excipiente, illæ mox sensere fragrantiam, quæ longe a matre minime esse poterant; atque illa suavitate repletæ dicunt: *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis (Rom. v, 5).* Ergo ipsarum devotionem sponsa commendans: Hic, inquit, fructus, o sponse, effusi nominis tui, quod propterea adolescentulæ dilexerunt te. Effusum siquidem sentiunt, quod integrum capere non valebant; propterea dilexerunt te. Effusio quippe nomen facit capabile, captus [alias, captum] amabile, sed adolescentulis duntaxat. Qui capaciores sunt integro gaudent, effuso non indigent.

2. Angelica creatura irrepercuta mentis acie intuetur divinorum judiciorum abyssum multam, quorum summæ æquitatis ineffabili delectatione beata, gloriatur insuper effectui ea mancipari per suum ministerium, ac palam fieri; et propterea diligit merito Dominum Christum. *Nonne omnes, ait, administratorii spiritus sunt, missi in ministerium propter eos qui hereditatem capiunt salutis? (Hebr. 1, 14.)* Porro archangelos (ut eis aliquid differentius ab his, qui simpliciter angeli sunt, tribuamus) mirabiliter, credo delectat, quod ipsis quoque æternæ Sapientiæ consiliis familiariter admittuntur, eademque per ipsos locis quæque suis atque temporibus summo moderamine dispensantur. Et hæc causa quod diligunt Dominum Christum et ipsi. Illæ quoque beatitudines, quæ virtutes ex eo forsitan appellatae sunt, quod virtutum ac prodigiorum occultas perpetuasque causas felici curiositate rimari ac mirari divinitus ordinatæ, signa, quæ et quando volunt, ex omnibus elementis terris potenter exhibeant: et ipsæ ergo exinde non immerito inardescunt diligere Dominum virtutum, et Dei virtutem Christum. Plenum quippe est suavitatis et gratiæ, incerta et occulta sapientiæ in ipsa sapientiâ intueri: plenum nihilominus honoris et gloriæ, causarum in Dei Verbo absconditarum mundo spectandas mi-

andasque in manu ipsorum dirigi efficientias.

3. Sed et illi spiritus, qui potestates nominantur, dum Crucifixi nostri divinam omnipotentiam ubique fortiter attingentem intueri ac magnificare delectantur, exturbare debellare et dæmonum hominumque contrarias potestates, pro his qui hereditatem capiunt salutis, accipiunt potestatem. Et hi nonne justissimam habent causam, ut diligant Dominum Jesum? Sunt et super istos principatus, qui ipsum altius speculantes, et liquido pervidentes universitatis esse principium, et primogenitum **1324** omnis creaturæ, tanta proinde principatus dignitate donantur, ut ubique terrarum habeant potestatem, quasi de summo quodam rerum cardine, regna, et principatus, et quaslibet pro arbitrio mutare et ordinare dignitates; pro quorumque meritis facere primos novissimos, et novissimos primos; deponere potentes de sede, et exaltare humiles. Et hæc istis quoque ratio diligendi. Sed diligunt et dominationes. Cur? nescio quid subtilius sublimiusque indagare de Christi interminabili atque irrefragabili dominatu, laudabili quadam præsumptione feruntur: quod scilicet ubique universitatis non solum potens, sed et præsens, supra infraque obsequi rectissimæ voluntati suæ cursus temporum, motus corporum, nutus mentium, ordine utique pulcherrimo cogat; idque cura tam vigili, ut ne puncto quidem aut iota, uni, ut dicitur, horum omnium debitum subtrahere famulatum ullatenus liceat; opera tamen tam facili, ut turbationem seu anxietatem ullam omnino gubernator non sentiat. Intuentes ergo Dominum sabaoth tanta cum tranquillitate omnia judicantem, intentissimæ suavissimæque contemplationis stupore nimio, sed sensato rapti in illud divinæ claritatis tam ingens pelagus, recipiunt sese in secretiori quodam miræ tranquillitatis recessu, ubi tanta pace ac securitate fruuntur, ut quiescentibus ipsis, pro reverentiâ prærogativæ, tanquam vere dominationibus ministrare et militare videatur cætera multitudo.

4. In thronis sedet Deus. Et puto quod his spiritibus supra omnes qui memorati sunt, et justior causa, et copiosior sit materia diligendi. Etenim si intres hominis regis cujuscunque palatium, nonne cum plenum sic sellis, scamnis, cathedrisque, regia sedes in eminenti posita cernitur? Et non est necesse querere ubi rex sedere solitus sit: nimirum mox occurrit manifesta sedes ejus, cæteris altior ornatiorque sedilibus. Sic quoque omni decoris ornatu cunctis aliis præeminere spiritibus istos intellige, in quibus speciali quodam stupendæ dignationis munere divina elegit residere majestas. Quod si sessio significat magisterium; puto illum, qui unus est nobis magister in cælo et in terra, Dei Sapientiam Christum, cum alias quidem ubique attingat propter munditiam suam, specialius tamen istos, atque principales tanquam propriam sedem suam illustrare præsentia, et inde tanquam de solemnibus auditorio docere angelum, docere ho-

minem scientiam. Inde angelis divinorum notitia judiciorum, inde consiliorum archangelis; ibi virtutes audiunt, quando, et ubi, et qualia proferant signa. Ibi denique universi, sive sint potestates, sive principatus, sive dominationes, discunt profecto quid ex officio debeant, quid pro dignitate præsumant, et quod præcipue cautum est omnibus, accepta potestate ad propriam voluntatem seu gloriam non abuti.

5. Illa tamen cæli agmina, quæ cherubin nuncupantur, si eis sui vocabuli servetur interpretatio, arbitrari nihil habere quod ab ipsis, aut per ipsos accipiant: cum de ipso fonte ad plenum haurire liceat, ipso ea per se Domino Jesu dignanter introducente in omnem plenitudinem veritatis, thesauros sapientiæ scientiæque, qui in eo omnes absconditi sunt, largissime revelante. Sed nec ea quæ appellata sunt seraphin, quippe quæ ipsa charitas Deus in se adeo traxit et absorbit, atque in eundem rapuit sanctæ affectionis ardorem, ut unus cum Deo esse spiritus videantur; instar profecto ignis, qui aerem, quem inflamat, dum suum ei totum calorem imprimit, induitque colorem, non ignitum, sed ignem fecisse cernitur. Amant itaque præcipue contemplari in Deo illi quidem spiritus scientiam cujus non est numerus; hi vero charitatem, quæ nequaquam excidit. Unde et nomina ista sortiti sunt ex eo quippe, in quo præeminere videntur: nam cherubin quidem plenitudo scientiæ; seraphin vero incendia vel incensa dicuntur.

1325 6. Diligitur ergo ab angelis Deus ob judiciorum suorum summam æquitatem; ab archangelis, ob consiliorum summam moderationem; porro a virtutibus, ob benignissimam exhibitionem miraculorum, per quæ incredulos dignantissime trahit ad fidem; a potestatibus vero, ob illam justissimæ potentiæ vim, qua solet a piis malignantium propulsare et arcere crudelitatem; verum a principatibus, ob æternam et originalem illam virtutem, qua dat esse et essendi principium omni creaturæ superiori et inferiori, spirituali et corporali, attingens a fine usque ad fidem fortiter; a dominationibus quoque, ob placidissimam voluntatem, qua licet ubique dominetur in fortitudine brachii sui, virtute tamen potentiori pro sua ingenita lenitate et imperturbabili tranquillitate disponit omnia suaviter. Diligitur et a thronis ob benevolentiam magistræ sapientiæ sine invidia sese communicantis, et unctionem, quæ gratis docet de omnibus. Cæterum a cherubin propterea diligitur, quia Deus scientiarum dominus est; et sciens quid cuique opus sit ad salutem, discrete provideque dona sua digne poscentibus, prout novit expedire, distribuit; a seraphin quoque, quia charitas est, et nihil odit eorum quæ fecit, et vult omnes homines salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire.

7. Hi ergo omnes, prout capiunt, diligunt. Sed enim adolescentulæ, quoniam minus sapiunt, minus

et capiunt, nec omnino sufficiunt ad tam sublimia: parvulæ quippe in Christo sunt, lacte et oleo nutriendæ. Ergo ex uberibus sponsæ opus sumere habent unde diligant. Habet oleum effusum sponsa, ad cujus illæ excitantur odorum, gustare et sentire quam suavis est Dominus. Cumque amore flagrant per-senserit, convertens se ad sponsum: *Oleum, ait, effusum nomen tuum, propterea adolescentulæ dilexerunt te nimis? Quid est nimis? Valde, vehementer ardent. Vel certe magis ex obliquo vos, qui neper venistis, tangit spiritualis sermo; vestram illam, quam et nos frequenter reprimere conati sumus, minus discretam vehementiam, imo intemperantiam prorsus nimium obstinatam redarguens. Non vultis esse communi contenti vita. Non sufficit vobis regulare jejunium, non solemnes vigiliæ, non imposita disciplina, non mensura, quem vobis partimur in vestimentis et alimentis; privata præfertis communibus. Qui vestri curam semel nobis credidistis, quid rursus de vobis vos intromittitis? Nam illam, qua toties Deum, conscientis vestris testibus, offendistis, propriam scilicet voluntatem vestram, ecce nunc iterum magistram habetis, non me. Illa vos naturæ docet non parcere, rationi non acquiescere, non obtemperare seniorum consilio vel exemplo, non obedire nobis. An ignoratis quia melior est obedientia quam victimæ? (1 Reg. xv, 22.) Non legistis in Regula vestra, quod quidquid sine voluntate vel consensu patris spiritualis fit, vanæ gloriæ deputabitur, non mercedi? (Regul. S. Benedicti, cap. 49.) Non legistis in Evangelio, quam formam obediendi puer Jesus pueris sanctis tradiderit? Nam, cum remansisset in Jerusalem, et dixisset in his quæ Patris sui erant oportere se esse, non acquiescentibus parentibus ejus, sequi illos in Nazareth non desepit, Magister discipulos, Deus homines, Verbum et Sapientia fabrum et feminam. Quid? Etiam addit sacra historia: *Et erat, inquit, subditus illis (Luc. 11, 43-51).* Quousque vos sapientes estis in oculis vestris? Deus se mortalibus credit et subdit et vos in viis vestris adhuc ambulatis? Bonum receperatis spiritum; sed non bene utimini eo. Vereor ne alium pro isto recipiatis, qui sub specie boni supplantet vos: et qui spiritu cœpistis, carne consummemini. An nescitis quia angelus Satanæ multoties transfiguratur se in angelum lucis? (II Cor. xi, 14.) Sapientia est Deus, et vult se amari non solum dulciter, sed et sapienter. Unde Apostolus: *Rationabile, inquit, obsequium vestrum (Rom. xii, 1).* Alioquin facillime zelo tuo spiritus illudet erroris, si scientiam negligas; nec habet callidus hostis machinamentum **1326** efficacius ad tollendam de corde dilectionem, quam si efficere possit, ut in ea incaute, et non cum ratione ambuletur. Quamobrem ego cogito modos quosdam tradere vobis, quos operæ pretium est Deum diligentibus observare. Sed quia hic sermo finem desiderat, cras eos, si Deus vitam mihi et otium, quod nunc habemus ad disserendum, servaverit, explicare conabor. Tunc enim recreatis no-*